

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора

з науково-педагогічної роботи

І.О. Мінгазутдінов

« 25 » травня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІЖНАРОДНІ СИСТЕМИ І ГЛОБАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

для магістрів

галузь знань
спеціальність

29 – міжнародні відносини

291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни

другий магістр

Регіональні студії

обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2020-2021
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання	українська
Форми заключного контролю	залік

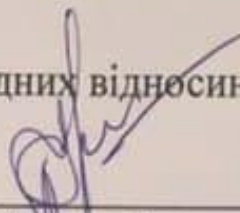
Викладач: Копель Олена Арнольдівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

Пролонговано на: 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Пролонговано на: 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: Коппель Олена Арнольдівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики.

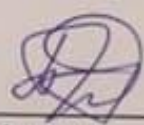
Затверджено
Завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

(підпис) (Константинов В.Ю.)
(прізвище та ініціали)

Протокол № 15 від «22» Квітня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією Інституту міжнародних відносин
Протокол від «18» травня 2021 року № 9

Голова науково-методичної комісії

(підпис) (Приятельчук О.А.)
(прізвище та ініціали)

«18» травня 2021 року

1. Мета дисципліни – дати сучасні знання про теоретичні та практичні аспекти міжнародно-політичної науки і методи дослідження нею свого об'єкту. В її предметному полі на базі раніше отриманих студентами знань та вмінь поєднувати найважливіші питання теорії та практики міжнародних відносин та світової політики.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* понятійно-категоріальний апарат навчальних дисциплін «Теорія міжнародних відносин» та «Міжнародне країнознавство».
2. *Вміти* застосовувати методи аналізу в сфері міжнародних відносин.
3. *Володіти* загальними знаннями щодо глобального розвитку, бути ознайомленим з базовими засадами сучасної системи геополітичних відносин.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Міжнародні системи та глобальний розвиток» забезпечує особистісний і професійний розвиток магістра та спрямована на набуття необхідних теоретичних, методичних та методологічних знань і практичних навичок їх застосування в виконанні висококваліфікованої аналітичної, організаційної, дослідницької та викладацької роботи у галузі міжнародних відносин та зовнішньополітичної діяльності. Аналізуються політичні процеси у міжнародному вимірі, зокрема, проблеми глобального розвитку, миру та війни, регіональної інтеграції, глобалізації, зовнішньої політики національних держав, міжнародної безпеки, діяльності міжнародних організацій, союзів, блоків, динаміка міжнародних конфліктів та шляхи їх розв'язання, специфіка транснаціональних відносин, засобів міжнародних комунікацій, міжнародних громадських та політичних рухів, а також місце і роль України у сучасних міжнародних відносинах.

4. Завдання (навчальні цілі) дисципліни: засвоєння студентами теоретичних знань про основи та загальні риси міжнародних систем, основні етапи розвитку, а також історичну еволюцію міжнародних систем; формування сучасної міжнародної системи та її передумов розвитку, вироблення вміння у студентів аналізувати глобальні та регіональні міжнародні системи, документи міжнародних, економічних та статистичних організацій, а також наукові монографії та праці дослідників питання міжнародних систем. Студент повинен усвідомлювати основні наслідки впливу процесів глобалізації на розвиток сучасного соціуму.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-наукової програми «Регіональні студії» спеціальності 291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, зокрема:

ЗК 1. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

СК 1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової та регіональної політики.

СК 4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні, регіональні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК 6. Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної і правової науки, міждисциплінарних досліджень.

СК 12. Здатність будувати і досліджувати моделі процесів у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.

СК 14. Здатність застосовувати кумулятивні знання, наукові досягнення, інформаційні технології при здійсненні досліджень у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
<i>Знати та оволодіти теоретичними знаннями про:</i>				
1.1	Необхідні теоретичні, методичні та методологічні положення міжнародно-політичної науки.	Лекція, семінарське заняття, виконання завдань самостійної роботи	Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №1, перевірка самостійних робіт	3%
1.2	Методи дослідження міжнародно-політичною наукою свого об'єкту.	Лекція, семінарське заняття, виконання завдань самостійної роботи	Виступи на семінарських заняттях, вирішення індивідуальних практичних завдань	5%
1.3.	Етапи трансформації явища міжнародних відносин.	Лекція, семінарське заняття, виконання завдань самостійної роботи	Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №1	5%
1.4.	Парадигми дослідження явища міжнародних відносин.		Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №1, вирішення практичних задач	5%
1.5.	Основні принципи його системного аналізу.		Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №1, індивідуальні презентації	5%
1.6.	Закономірності та головні тенденції сучасного світового розвитку, його		Виступи на семінарських	5%

	рушійні сили.		заняттях, проміжна контрольна робота №1	
1.7.	Варіанти становлення нової міжнародної політичної ситуації з врахуванням того, як ці питання трактуються в новітніх вітчизняних і іноземних дослідженнях.		Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №1,	5%
1.8.	Основні теоретичні поняття міжнародних систем.		Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №2	5%
	<i>Вміти:</i>			
2.1.	Аналізувати глобальні і регіональні міжнародні системи, документи міжнародних, економічних та статистичних організацій, а також наукові монографії та праці дослідників питання міжнародних систем.	Лекція , семінарське заняття, виконання завдань самостійної роботи	Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №1, виконання практичних завдань	10%
2.2.	Опанувати наслідки впливу процесів глобалізації на розвиток сучасного соціуму.	Лекція , семінарське заняття, виконання завдань самостійної роботи	Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №1	6%
2.3.	Творчо використовувати теоретичні положення міжнародно-політичної науки у навчальній, дослідницькій та викладацькій діяльності.	Лекція , семінарське заняття, виконання завдань самостійної роботи	Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №1	2%
2.4.	Володіти спеціальною термінологією у обсязі, достатньому для вільного використання її у практичній роботі, в тому числі іноземною мовою (зокрема, англійською, французькою та німецькою).	Лекція , семінарське заняття, виконання завдань самостійної роботи	Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №1	2%
2.5.	Збирати, узагальнювати та аналізувати міжнародну інформацію.	Лекція , семінарське заняття, виконання завдань самостійної роботи	Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №1, виконання практичних завдань	2%

2.6.	Давати оцінку міжнародно-політичним подіям.	Лекція , семінарське заняття, виконання завдань самостійної роботи	Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №2	2%
2.7.	Здійснювати системне бачення міжнародних відносин на глобальному та регіональному рівнях.		Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №2	5%
2.8.	Здійснювати ретроспективний та прогностичний аналіз в міжнародних відносинах.		Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №2	2%
2.9.	Виявляти інтереси різних акторів світової політики та аналізувати їх діяльність на світовій арені.		Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №2	2%
2.10.	Моделювати ситуації у міжнародних відносинах, структурувати проблему і виокремлювати основоположні фактори при аналізі конфліктних ситуацій в різних галузях міжнародного життя.		Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №2	9%
<i>Отримати базові комунікативні навички:</i>				
3.1.	Представляти документи в доповідях і науково-практичних дискусіях.	Лекція , семінарське заняття, виконання завдань самостійної роботи	Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №2	8%
3.2.	Користування термінологією на конференціях.		Виступи на семінарських заняттях, проміжна контрольна робота №2	8%
<i>Демонструвати відповідальність і автономію:</i>				
4.1	Самостійно розробляти й представляти аналітико-експертні країнознавчі довідки, які можуть бути частиною наукового дослідження, несучи відповідальність за результати прийняття автономних рішень щодо конкретного предмета	Семінарське заняття, виконання завдань самостійної роботи	Перевірка самостійних робіт	4%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання.

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8	2.9	2.10	3.1	3.2	4.1	
ПРН 3. Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин, зовнішньої політики, міжнародного регіонаознавства.	+	+	+	+	+			+													+	
ПРН 5. Демонструвати знання про природу міжнародних комунікацій, проблеми розвитку держав та міжнародних регіонів у глобальному, регіональному та локальному контекстах.									+	+	+	+										
ПРН 6. Демонструвати знання та розуміння закономірностей формування сучасної політичної карти планети, особливостей історичного, політичного, соціально-економічного, культурного розвитку країн та регіонів, взаємовпливів геополітичного розташування і процесів політичного, економічного, цивілізаційно-культурного, соціально-гуманітарного, релігійного розвитку держав світу та їхньої зовнішньої політики й геоекономічних стратегій.										+								+		+	+	
ПРН 13. Усвідомлюючи механізми та наслідки міжнародних суспільно-політичних процесів на тлі становлення регіональної та глобальної діяльності України як їх безпосереднього учасника, розробляти експертні аналітичні доповіді з міжнародно-політичного														+	+	+	+					

розвитку країн / регіонів, демонструючи вміння логічного подання та трактування інформації.																				
ПРН 15. Оцінювати міжнародні події, процеси в сфері міжнародного співробітництва та міжнародної глобальної і регіональної безпеки, стан взаємодії та конфлікту в міжнародних системах.																				
ПРН 21. Брати участь у фахових дискусіях із проблем міжнародних відносин, зовнішньої політики, міжнародного регіонознавства та міжнародних комунікацій, поважати опонентів і їхню точку зору, доносити до фахівців і широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід із фахових проблем.																				

7. Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання студентів:

Семестрове оцінювання здійснюється у формі перевірки знань, навичок:

1. під час відповіді на семінарському занятті (участь у дискусії) – 10% у загальній/підсумковій системі оцінювання;
2. у формі написання індивідуальних робіт – 25% у загальній/ підсумковій системі оцінювання;
3. у формі презентацій індивідуальної теми доповіді – 15% у загальній/ підсумковій системі оцінювання;
4. у формі написання проміжної контрольної роботи у вигляді тестових завдань – 10% у загальній/підсумковій системі оцінювання

7.2. Контроль знань і розподіл балів, які отримують студенти.

Контроль і оцінювання знань здійснюється за модульно-рейтинговою системою і пропонується оцінювати:

Максимально за предмет навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою, що включає

- 1) Домашня письмова робота оцінюється до 5 балів;
- 2) Доповнення до відповіді оцінюється до 3 балів;
- 3) Доповідь оцінюється до 10 балів;
- 4) Письмові контрольні роботи оцінюється до 10 балів;
- 5) Реферати оцінюються до 10 балів (теми рефератів визначаються виключно викладачем).

7.3. Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	С/Р
<i>Змістовий модуль 1</i>				
1	Тема 1. Міжнародні системи та глобальний розвиток як наукова спеціальність і навчальна дисципліна. Мета, завдання, структура курсу.	2		10
2	Тема 2. Концептуально-теоретичні засади системних досліджень. Міжнародні системи: сутність, зміст, види, функції, структурні рівні, основні тенденції розвитку, основні парадигми, школи та напрями дослідження.	2	2	10
3	Тема 3. Міжнародні системи як об'єкт наукового дослідження. Етапи системних досліджень міжнародних відносин.	2		10
4	Тема 4. Підходи до дослідження міжнародних систем.	2		5
5	Тема 5. Критерії типології міжнародних систем.	2		
6	Тема 6. Критерії та моделі ієрархії міжнародних систем. Лідери сучасної міжнародної спільноти, проблеми глобального лідерства.	2	2	5
7	Тема 7. Концепції організації міжнародних систем. Теорії міжнародного порядку. Проблема глобального управління.	2	4	5
8	Тема 8. Хронотопічний аналіз динаміки міжнародних систем. Глобальний простір і глобальний час. Хронополітика.	2		5
	<i>Модульна контрольна робота 1</i>			
<i>Змістовий модуль 2</i>				
9	Тема 9. Системний підхід до вивчення історії міжнародних відносин. Системність Довестфальського устрою.	2		5
10	Тема 10. Вестфальська світополітична модель.	2		5
11	Тема 11. Головні тенденції в дослідженні сучасної міжнародної системи.	2	4	5
12	Тема 12. Світова політика та глобальне суспільство. Мегатенденції та мегатренди.	2	2	5
13	Тема 13. Глобальні проблеми як фактор посилення взаємозалежності світу. Стратегії та моделі глобальних взаємодій.	2		10
	<i>Модульна контрольна робота 2</i>			
	ВСЬОГО	26	14	80

Загальний обсяг 120 год., у тому числі:

Лекції – 26 год.

Семінари – 14 год.

Самостійна робота – 80 год.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ ТА СЕМІНАРІВ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕМА 1. Міжнародні системи та глобальний розвиток як наукова спеціальність і навчальна дисципліна. Мета, завдання, структура курсу

Лекція 1. Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку як навчальна дисципліна (2 год.).

Мета і завдання курсу. Об'єктна та предметна сфера дослідження. Виникнення і трансформація явища міжнародних відносин та основні парадигми його дослідження. Система наук про міжнародні відносини. Основні наукові школи дослідження міжнародних відносин.

Завдання для самостійної роботи (10 год.).

1. Визначити основні структурні елементи дисципліни, яка вивчає міжнародні системи та глобальний розвиток.
2. Скласти схему, яка відображала б структуру курсу: предмет, об'єкт, методи дослідження, функції дисципліни, наукові категорії.
3. Ознайомитись з паспортом спеціальності «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку». Визначити можливі напрями досліджень в межах спеціальності.
4. Підготувати доповідь за темою «Провідні дослідницькі центри, які вивчають міжнародні системи і глобальний розвиток. Розвиток наукового напрямку в Україні (або в іншій країні, за вибором магістра).
5. Визначити, у чому полягає особливість використання системного підходу до дослідження міжнародних відносин?
6. Дати визначення термінам: парадигма, багатодисциплінарність, міждисциплінарність.

ТЕМА 2. Концептуально-теоретичні засади системних досліджень. Міжнародні системи: сутність, зміст, види, функції, структурні рівні, основні тенденції розвитку, основні парадигми, школи та напрями дослідження

Лекція 2. Міжнародні системи як онтологічне та гносеологічне явище (2 год.).

Варіанти загальної теорії систем та їх вплив на системні дослідження міжнародних відносин. Універсально-концептуальні схеми (О.Богданов, Л. Берталанфі). Проблемно-змістовні теорії (В.І.Вернадський, теоретична кібернетика М.Вінера, У.Росс Ешбі). Варіанти спеціальних системних теорій (Н.Віннер, Т.Парсонс, Д.Істон, М.Вебер).

Зміст поняття «система» в науці про міжнародні відносини. Атрибути міжнародних систем. Принципи системного аналізу явища міжнародних відносин. Понятійний апарат теорії систем у застосуванні до міжнародної системи. Типологізуючі ознаки міжнародної системи.

Семінарське заняття 1. Міжнародні відносини як онтологічне та гносеологічне явище (2 год.).

1. Основні етапи еволюції явища міжнародних відносин.
2. Основні парадигми, наукові школи та напрями дослідження міжнародних відносин.
3. Багатодисциплінарність як особливість дослідження міжнародних відносин. Система наук про міжнародні відносини.
4. Провідні дослідницькі центри, які вивчають міжнародні системи і глобальний розвиток.
5. Розвиток наукового напрямку в Україні.

Завдання для самостійної роботи (10 год.).

1. Визначити, у чому полягає особливість використання системного підходу до дослідження міжнародних відносин.
2. З'ясуйте, що є причиною специфіки використання системного підходу до дослідження міжнародних відносин?
3. Визначити та охарактеризувати основні етапи системних досліджень міжнародних відносин.
4. Навести приклади використання системного підходу у власній магістерській роботі.

ТЕМА 3. Міжнародні системи як об'єкт наукового дослідження.

Етапи системних досліджень міжнародних відносин

Лекція 3. Етапи системних досліджень міжнародних відносин (2 год.).

Системний підхід в міжнародно-політичній науці, етапи його розвитку. Основні підходи до класифікації напрямів системних досліджень міжнародних систем. Міжпарадигмальні розбіжності в дослідженні міжнародних систем. Дослідження структури міжнародних систем: реалізм та неореалізм, лібералізм та неолібералізм; світ-системний підхід; постмодернізм та інші теоретичні школи; конструктивізм.

Розвиток системних міжнародно-політичних досліджень в 50 рр. ХХ ст. Дослідження структури міжнародної системи в 60-70 рр. ХХ ст. (К.Дойч, Д.Сінгер, Р.Роузкранс, К. Уолтс). Дослідження зв'язку між структурними вимірами міжнародної системи та її стабільністю. Т.Парсонс, М.Каплан, Д.Істон, Б.Бузан, Р.Литтл. Рівневий аналіз міжнародних відносин. К. Уолтц, М.Каплан, Д.Сінгер. Метод системного моделювання. Моделі міжнародних систем М.Каплана, С.Хоффмана, Ч.Маклелланда. Кризові явища в методології системності. Пошук шляхів виходу з кризи. Синергетичний підхід до дослідження міжнародних систем.

Підходи до класифікації основних напрямів системних досліджень міжнародних відносин.

Завдання для самостійної роботи (10 год.).

1. Запропонувати власну періодизацію системних досліджень міжнародних відносин.
2. Визначити критерії періодизації системних досліджень міжнародних відносин.
3. З'ясувати причини виникнення кризових явищ в методології системності. Відповідь аргументуйте.
4. Визначити на прикладі власного магістерського дослідження, у чому полягає особливість використання системного підходу до дослідження міжнародних відносин.
5. Що є причиною специфіки використання системного підходу до дослідження міжнародних відносин?

ТЕМА 4. Підходи до дослідження міжнародних систем

Лекція 4. Підходи до дослідження міжнародних систем (2 год.).

Класифікації підходів до дослідження міжнародних систем. Традиційно-історичний підхід: переваги та недоліки. Особливості історико-соціологічного підходу до дослідження міжнародних систем. Р.Арон як один з засновників історико-соціологічного підходу. Евристичний (структурний) підхід до дослідження міжнародних систем. Абстрактні моделі міжнародних систем М.Каплана. Змішаний підхід до дослідження міжнародних систем. Синтез історико-соціологічного та евристичного підходів до дослідження міжнародних систем. Історично послідовні міжнародні системи Р. Роузкранца та Е.Луарда. Емпіричний підхід. Транссистемний (наскрізний) підхід. Синергетичний підхід.

Світ-системна теорія. Праці А.Франка, І. Валлерстайна, Г.Сандерсона, В.Макнейла, К.Чейз-Дана.

Завдання для самостійної роботи (5 год.).

1. На конкретних прикладах визначити особливості традиційно-історичного підходу до дослідження міжнародних систем.
2. Показати особливості евристичного підходу до дослідження міжнародних систем.
3. Визначити, які підходи до дослідження міжнародних систем використовуються у власному магістерському дослідженні.

ТЕМА 5. Критерії типології міжнародних систем

Лекція 5. Типологія міжнародних систем (2 год.).

Основні критерії типології міжнародних систем. Підсистема учасників і підсистема відносин. Міжнародні відносини як відносини політичні. Система міждержавних відносин як ядро глобальної міжнародної системи. Види міждержавних відносин. Ієрархія міжнародних систем. Структура міжнародних систем як критерій її типології. Конфігурація співвідношення сил. Ієрархія акторів. Гомогенність та гетерогенність. Внутрішній режим. Типи контролю міжнародних систем. Імперський тип контролю. Біполярний тип контролю. Багатополярний баланс сил. Моделі багатополярної рівноваги. Моделі біполярної рівноваги.

Завдання для самостійної роботи.

1. Навести приклади перебалансування міжнародної системи після системної війни.
2. Що таке ієрархія міжнародних систем? Навести приклади центральних та периферійних міжнародних систем.
3. На прикладі однієї з міжнародних систем визначити рівень її гомогенності/гетерогенності.

ТЕМА 6. Критерії та моделі ієрархії міжнародних систем.

Лідери сучасної міжнародної спільноти, проблеми глобального лідерства

Лекція 6. Критерії ієрархії міжнародних систем (2 год.).

Типології міжнародних систем за природою елементів. Теорії ієрархії. Критерії ієрархії. Статус держав в міжнародно-політичній ієрархії. Міжнародна стратифікація. Моделі ієрархії Д.Лемке, М.Каплана, А.Органські, М.Вайта. Наддержави. Великі держави. Середні та малі держави. Залежні держави. Ієрархія в сучасній міжнародній системі. Моделі ієрархії сучасної міжнародної системи. Лідери сучасної міжнародної спільноти. Проблема глобального лідерства. Глобальні держави. США як глобальна держава. КНР як «глобальна відповідальна держава». Середні держави. Проблема держав, що не відбулись.

Семінарське заняття 2. Середовище міжнародної системи (2 год.).

1. Поняття міжнародного середовища. Внутрішнє та зовнішнє середовище.
2. Теорії міжнародного середовища.
3. Географічне середовище. Геополітика та геостратегія.
4. Соціальне середовище.
5. Цивілізаційне середовище.

Завдання для самостійної роботи (5 год.).

1. Як трансформувалась роль США в сучасній міжнародній системі?
2. В чому полягає суть концепції “глобальної відповідальності” КНР? Навести приклади на рівні окремих регіонів.
3. Яку роль в сучасній міжнародній системі посідає РФ?
4. Аргументуйте трансформацію ролі України в сучасній міжнародно-політичній системі.
5. Роль середніх та малих держав в сучасній міжнародній системі.

ТЕМА 7. Концепції організації міжнародних систем. Теорії міжнародного порядку. Проблема глобального управління

Лекція 7. Теорія міжнародного порядку (2 год.).

Парадигми міжнародного і світового порядку (аналіз наявних концепцій). Політико-філософські концепції нового світового порядку (Дж.Розенау, В.Баді, Й.Галтунг). Політологічні концепції нового світового порядку (Г.Кіссінджер, З.Безинський, Дж.Най, С.Хантінгтон, Б. Бузан, Ф.Фукуяма). Міжнародна система і міжнародний порядок. Теорія міжнародного порядку як складова теорії міжнародних систем. Підходи до засобів організації світового порядку. Виміри міжнародного порядку. Історичні типи міжнародного порядку. Закономірності еволюції міжнародних порядків. Альтернативні моделі світового порядку.

Семінарське заняття 3. Основні етапи розвитку системних досліджень міжнародних відносин (2 год.).

1. Варіанти загальної теорії систем та їх вплив на системні дослідження міжнародних відносин (О.Богданов, Л.фон Берталанфі, Т.Парсонс).
2. Зміст поняття «система» в науці про міжнародні відносини.
3. Проблема вибору предмету дослідження («світова політика» А.Органскі) ; система міжнародних відносин або міжнародна політика (М.Каплан, Дж.Розенау, Ч.Маклеланд); міжнародна система (К.Дойч, Дж.Д.Сінгер, К. Уолтц, Г. Моделскі)
4. Дослідження структури міжнародних систем в 60-70 рр. ХХ ст.
5. Кризові явища в методології системності наприкінці ХХ ст. Пошук шляхів виходу з кризи.

Семінарське заняття 4. Класифікація напрямів системних досліджень міжнародних відносин (2 год.).

1. Традиційно-історичний підхід у працях Г.Кіссінджера.
2. Історико-соціологічний підхід у працях Р.Арона.
3. Емпіричний підхід.
4. Евристичний підхід.
5. Синтез історико-соціологічного та евристичного підходів у працях Р. Роузкранса.
6. Теоретичні моделі М.Каплана.
7. Структурні характеристики міжнародних систем Ж.-П.Дерриєника.

Завдання для самостійної роботи (5 год.).

1. На конкретному прикладі визначити закономірності еволюції міжнародних порядків.
2. Визначити співвідношення між категоріями «міжнародний порядок» і «міжнародна система», «міжнародний порядок» і «світовий порядок».
3. Узагальнити основні моделі глобального управління.
4. Визначити, яким чином розвиток інформаційно-комунікаційних технологій відозмінює характер політичних взаємодій.
5. В чому полягають особливості БРІКС як неформального інституту глобального управління?
6. Чому БРІКС є альтернативною моделлю глобального управління?
7. Визначити етапи діяльності «Групи семи/восьми» як інституту глобального управління.
8. Який «розподіл праці» існує між «Групою 7» та «Групою двадцяти» у здійсненні функцій глобального управління?

ТЕМА 8. Хронотопічний аналіз динаміки міжнародних систем. Глобальний простір і глобальний час. Хронополітика

Лекція 8. Характеристика часу, простору і процесу в дослідженні міжнародних систем (2 год.).

Хронотопічний аналіз міжнародних систем. Міжнародна система як неформальна інституалізація співвідношення сил між державами в відповідному просторово-часовому контексті. Поняття просторово-часового континууму. Хронополітика. Політичний час глобального світу. Просторовий вимір дослідження міжнародних систем. Структура світового політичного простору. Розвиток як процес. Лінійність, циклічність, стадійність. Циклічність та періодичність. Цикли та хвилі. Типи процесів на міжнародно-політичному просторі. Лінійні, рівномірно-поступальні процеси. Процеси хвильового або циклічного характеру. Процеси стадійної природи. Вибухові процеси. Концептуальні елементи системних війн (Р.Гілпін, Дж.Модельські, Дж.Леві, І.Валлерстайн, М.Мілдарські).

Завдання для самостійної роботи (5 год.).

1. Визначити на конкретних прикладах, як трансформується політичний простір в умовах глобалізації?
2. Визначити на конкретних прикладах, як трансформується політичний час в умовах глобалізації?
3. В чому полягає специфіка сприйняття простору та часу окремими локальними цивілізаціями?
4. Навести приклади наслідків системної війни з точки зору перебалансування сил на світовій арені.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ТЕМА 9. Системний підхід до вивчення історії міжнародних відносин. Системність Довестфальського устрою

Лекція 9. Традиційні та іноваційні підходи до дослідження Довестфальського світоустрою (2 год.).

Проблема виникнення системності в міжнародних відносинах (Б.Бузан, Р.Літл, І.Валлерстайн). Закони функціонування та трансформації міжнародних систем. Виникнення явища міжнародних відносин. Початок поділу взаємодій на внутрішні та зовнішні. Формування міжнародного життя та міжнародної політики. Виникнення інституту держави. Системність Довестфальського світоустрою. Стародавня Близькосхідна міжнародна система. Далекосхідна (Східноазійська) міжнародна система. Міжнародна система Південної Азії. Антична середземноморська міжнародна система. Близькосхідна Ісламська міжнародна система. Система Візантійської імперії. Середньовічна європейська міжнародна система. Формування і розвиток євроцентриського світу.

Завдання для самостійної роботи (5 год.).

1. Аргументувати власну точку зору щодо виникнення системності в міжнародних відносинах.
2. Сформулювати закони трансформації міжнародних систем.
3. В чому полягає відмінність між традиційними та іноваційними підходами до дослідження Довестфальського світоустрою.
4. Проаналізувати особливості однієї з Довестфальських міжнародних систем.

ТЕМА 10. Вестфальська світополітична модель

Лекція 10. Традиційні та іноваційні підходи до дослідження Вестфальської світополітичної моделі (2 год.).

Вестфальська світополітична модель міжнародних відносин: основні характеристики. Суверенні держави як домінуючі суб'єкти системи. Основні етапи розвитку.

Вестфальська підсистема міжнародних відносин. Тридцятилітня війна. Основні принципи нових міжнародних відносин. Етапи розвитку Вестфальської системи, розширення її меж. Віденська міжнародна система: особливості системи, її межі, етапи розвитку, головні актори, причини її руйнування. Версальсько-Вашингтонська система. Проблема перебудови міжнародних відносин після Першої світової війни. Основні характеристики системи, етапи розвитку. Основні вади та недоліки. Периферія Версальської міжнародної системи. Формування регіональних підсистем міжнародних відносин. Головні характеристики Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин. Аналіз основних проблем еволюції системи. Завершення формування глобальної системи світополітичних відносин. Глобалізація міжнародних протиріч.

Ерозія Вестфальської світополітичної моделі світу: причини і прояви.

Завдання для самостійної роботи (5 год.).

1. Визначити вплив конкретно-історичних особливостей інституту держави на характер домінуючої міжнародної системи.
2. З'ясувати особливості і відмінності міжнародних систем епохи Раннього модерну, Середнього модерну та Зрілого модерну.
3. Узагальнити основні особливості та визначити етапи розвитку Вестфальської державоцентристської моделі світу.
4. Визначити поняття хронотопу.
5. Аргументувати, коли виникає системність в міжнародних відносинах.
6. Узагальнити основні характеристики Вестфальської світополітичної моделі.

ТЕМА 11. Головні тенденції в дослідженні сучасної міжнародної системи

Лекція 11. Сучасна міжнародно-політична система (2 год.).

Формування нової системи міжнародних відносин. Специфіка переходу від біполярної до сучасної міжнародної системи. Структурно-функціональні атрибути сучасної міжнародної системи. Конфліктогенність постбіполярної системи міжнародних відносин. Роль військового фактору. Економічна безпека. Військовий фактор в сучасних міжнародних відносинах. Міжнародні організації як механізми регулювання міжнародних відносин.

Регіональні проблеми сучасних міжнародних відносин. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси в сучасному світі.

Україна в сучасних міжнародних відносинах. Методологічні засади аналізу місця України в сучасній міжнародній системі. Проблема визначення національних інтересів України. Пріоритетні напрями зовнішньої політики України. Стратегічне партнерство в зовнішній політиці України. Геополітичний простір України. Вплив міжнародних регіонів на формування зовнішньої політики України. Україна в європейському просторі. Євроатлантичний вимір зовнішньої політики України. Україна в інтеграційних процесах. Безпека України: чинники нестабільності. Еволюція політики США і Заходу щодо України. Українсько-російські відносини. Анексія Криму і російсько-українська війна. Стан і перспективи української зовнішньої політики.

Семінарське заняття 5. Теорії міжнародного порядку (2 год.).

1. Типологія моделей міжнародного порядку: полюсна; топономічна; змішана; синтетична.
2. Історичні типи і закономірності еволюції міжнародних порядків.
3. Загрози сучасному світовому порядку та потреба в глобальному управлінні з метою їх подолання.
4. Принципи глобального управління і «розподіл ролей» між акторами. Роль держав як ключових акторів глобального управління.
5. Інституціональний вимір глобального управління.
6. Інститути колективного світового лідерства («Група семи», «Група двадцяти», БРІКС).
7. Реальна та потенційна роль недержавних акторів в глобальному управлінні.

Семінарське заняття 6. Світова політика та глобальне суспільство (2 год.).

1. Трансформація міжнародних відносин в відносини світополітичні.
2. Світова політика як об'єкт наукового дослідження. Провідні парадигми в дослідженні світової політики.
3. Глобальні форми співіснування людей. Поняття суспільства.
4. Концепція міжнародного суспільства Х.Булла.
5. Теорії глобального суспільства (Дж.Модельські, Дж.Гольдстайн, І.Валлерстайн, Каїтіро Мацуури та ін.).
6. Світовий політичний процес як наукова категорія і об'єктивна реальність. Світовий соціум і його складові.

Завдання для самостійної роботи (5 год.).

1. Підготуватись до обговорення питання «Глобальна міжнародна система та регіональні підсистеми-компоненти».
2. На конкретному прикладі дослідити взаємодію глобального рівня із структурами регіональних та субрегіональних рівнів (на прикладі одного з регіонів).
3. Як трансформується політичний простір в умовах глобалізації?
4. Які основні рушійні сили і визначальні тенденції світового політичного процесу?
5. Визначте особливості сучасної світової політики.
6. Як трансформується принцип національного суверенітету в умовах глобалізації?
7. Яка структура світового політичного простору?

ТЕМА 12. Світова політика та глобальне суспільство. Мегатенденції та мегатренди

Лекція 12. Поняття глобального розвитку, його системний характер (2 год.).

Поняття глобального розвитку, його структура, складові. Глобальний простір і глобальний час. Динаміка глобального розвитку. Основні парадигми дослідження глобальних міжнародно-політичних процесів. Державоцентриський підхід. Формаційна парадигма. Світ-системний підхід. Цивілізаційний підхід. Змішані підходи. Діалектика циклічності, лінійності, стадійності та цивілізаційної унікальності розвитку людства в дослідженні проблем глобального розвитку. Мегатенденції глобального розвитку. Коваріантна теорія К.Ясперса. Дж.Несбіт, А. Абурдін. Інтерпретація світсистемних переходів як складова світсистемної теорії. Мегатренди глобального розвитку.

Семінарське заняття 7. Глобальні тренди світової політики (2 год.).

1. Зміна політичної структури світу.
2. Криза інституту глобального лідерства.
3. Переміщення центру світового розвитку (орієнталізація).
4. Універсалізація міграційних потоків.
5. Інверсія фундаментальних цінностей.
6. Віртуалізація суспільно-політичних відносин.
7. Нова модель зміни політичної влади і управління в окремих країнах.
8. Зниження ступеня захищеності людства.

Завдання для самостійної роботи (5 год.).

1. У чому полягає особливість використання системного підходу до дослідження світової політики?
2. Визначити головні мегатренди глобального розвитку.
3. В чому відображається прискорення суспільного розвитку на сучасному етапі і до яких наслідків воно може призвести?
4. Підготувати презентацію (питання 1-8) семінарського заняття 7 (за вибором студента).

ТЕМА 13. Глобальні проблеми як фактор посилення взаємозалежності світу. Стратегії та моделі глобальних взаємодій

Лекція 13. Глобальні проблеми як фактор посилення взаємозалежності світу (2 год.).

Нова якість світового політичного процесу. Парадигми конфлікту і стабільності у світовій політиці. Мегатренди та глобальні проблеми. Критерії глобальності. Сучасні підходи до систематизації та класифікації глобальних проблем. Глобальні проблеми світової політики. Глобальні виклики, глобальні ризики, глобальні загрози. Політичні шляхи рішення глобальних проблем сучасності. Глобальні проблеми сфери міжнародних відносин: проблеми війни і миру; етнополітичні проблеми; транснаціональний тероризм. Головні напрями політичної стратегії рішення глобальних проблем. Проекти та концепції політичних реформ міжнародних відносин з метою вирішення глобальних проблем.

Завдання для самостійної роботи (10 год.).

1. Глобальні проблеми як фактор посилення взаємозалежності світу.
2. Систематизація та класифікація глобальних проблем. Глобальні виклики, глобальні ризики, глобальні загрози.
3. Визначити стратегії та моделі глобальних взаємодій.
4. На конкретному прикладі визначити роль цивілізаційного чинника в світовій політиці.

Рекомендована література:

Основна:

1. Богатуров А.Д., Косолапов Н.А., Хрусталеv М.А. Очерки теории и методологии политического анализа международных отношений. – М.: Научно-образовательный форум по международным отношениям, 2002. – 384 с.
2. Киссинджер Г. Дипломатия. Пер. с англ. В.В.Львова \ Послесл. Г.А.Арбатова. – М., «Ладомир», 1997. – 848 с.
3. Мальський М., Мацяx М.М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. 2-е вид., перероблене і доп. – К.: «Кобза», 2003. – 528 с.
4. Мегатренды. Основные траектории эволюции мирового порядка в XXI веке: учебник / под ред. Т.А.Шаклеиной, А.А.Байкова. – М.: ЗАО Издательство «Аспект Пресс», 2013.
5. Міжнародні системи і глобальний розвиток: Підручник. Кер. авт. колективу О.А.Коппель; за ред. Л.В.Губерського, В.А.Манжолі. – Київ.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008.
6. Нэсбитт Д. Эбурдин П. Что нас ждет в 90-е годы. Мегатенденции. Год 2000: десять новых направлений на 90-е годы. Пер. с англ. – М., 1992.
7. Рижков М.М. Особливості політичного аналізу зовнішньополітичних стратегій США//Дослідження світової політики.– 2007. – Вип.41. – С.127-150.
8. Хрусталеv М.А. Анализ международных ситуаций и политическая экспертиза. Очерки теории и методологии. – М.: МГИМО, 2008.
9. Цыганков П.А. Теория международных отношений. – М.: «Гардарика», 2002. – 590 с.

Додаткова:

10. Арон Р. Мир і війна між націями. – К., «Юніверс», 2000. – 688 с.
11. Баталов Э.Я. Мировое развитие и мировой порядок. – М.: Издательство: Российская политическая энциклопедия, 2005 г.
12. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. – М., 1993.
13. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М.: «Международные отношения», 1999. – 256 с.
14. Бродель Ф. Время мира. (Материальная цивилизация и капитализм. Т. 3.). – М., 1992.
15. Бурдьё П. Социология политики. – М., 1993.
16. Бурдьё П. Физическое и социальное пространство. – М., 1993.
17. Василенко И. Политическая глобалистика: Учебное пособие для вузов. – М.: «Логос», 2000. – 360 с.
18. Восток/Запад: Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений. / Под ред. А.Д.Воскресенского. – М.: МГИМО, 2002. – 528 с.
19. Гаджиев К.С. Геополитические горизонты России (контуры нового миропорядка). – М.: «Издательство «Экономика», 2007. – 751 с.
20. Гелл Д., Е. МакГрю, Д. Голдбрайт, Дж.Перратон. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура. Пер. з англ. – К.: «Фенікс», 2003. – 584 с.
21. Глобалистика. Энциклопедия./ Гл.ред. И.И.Мазур, А.Н.Чумаков. – М., 2003. – 1328 с.
22. Глобалізація і сучасний міжнародний процес/ за заг. ред. проф. Б.Гуменюка і проф. С.Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. – 508 с.
23. Глобальное управление / О.Н. Барабанов, В.А. Голицын, В.В. Терещенко. – М.: МГИМО, 2000.
24. Горин Д. Пространство и время в динамике российской цивилизации. – М.: «Еликториал УРСС», 2003. – 280 с.
25. Гришин А., Никольский Н. Системный анализ международных отношений. – М., 1982.
26. Данилевский Н. Россия и Европа. Взгляд на культурные и политические отношения славянского мира к германо-романскому. – М., 1991.
27. Дергачев В. Геополитика. – К.: «ВИРА-Р», 2000. – 448 с.
28. Дергачов В. Глобалистика. – М.: «ЮНИТИДАНА», 2005. – 303 с.
29. Л.Фон Бергаланфи. История и статус общей теории систем. Системные исследования: ежегодник, 1972. – М., 1973.
30. Baylis J. B. The Globalisation of World Politics/ Baylis J. B., Smith S. – Oxford, New York: «Oxford University Press», 2001. – 344 p.
31. Brzezinski Z. The Choice: Global Domination or Global Leadership/ Brzezinski Z. – N.Y.: «Basic Books», 2004. – 256 p.
32. Falk R. On Humane Governance: Toward a New Global Politics. – Cambridge: «Polity Press», 1995. – 304 p.
33. Haas E. The Age of Nonporality. What will Follow U.S. Dominance [Електронний ресурс]/ E. Haas// Foreign Affairs. – Режим доступу до журн.: <http://www.foriengaffairs.org.2008050faessay87304>.
34. Modelski G. From Leadership to Globalization: The Evolution of Global Politics / Modelski G. / Bornschie V. Chase-Dunn Ch. The Future of Global Conflict// Sage Studies in International Sociology. – 1999. – P. 11 - 39.
35. Modelski G. Globalization is Global Political Evolution: Long term trends in World Politics [Електронний ресурс]/ G. Modelski, T. Devezas. – 13 p. – Режим доступу: <http://www.Facultywashington.edu/modelski/PolGlob/GPE.htm>.
36. National Intelligence Council: Global Trend 2015, a Dialog about the Future with Nongovernmental Experts. – Washington: Washington D.C., 2000.
37. Nye J. The Paradox of American Power: why the World's only Superpower can't it go alone/ Nye J. – Oxford: «Oxford University Press», 2002. – 240 p.

38. Nye J. Jr. Transformational Leadership and U.S. Grand Strategy [Електронний ресурс]/ J. Nye Jr. // Foreign Affairs. – 2006. – July/August. – №4. – Режим доступу до журн.: <http://www.forengaffairs.com/article/61740/joseph-nye-jr/transformational-leadership-and-us-grande-strategy>.

Питання для контролю:

1. Природа і закономірності міжнародних відносин.
2. Періодизація міжнародних відносин і світової політики.
3. Сутність і зміст системності в міжнародних відносинах.
4. Фактори системності в міжнародних відносинах.
5. Призначення систем міжнародних відносин, їх роль у соціальному житті.
6. Міжнародний порядок і міжнародна система: спільне та відмінне.
7. Основні принципи Вестфальської системи міжнародних відносин.
8. Причини формування Вестфальської системи міжнародних відносин.
9. Складання «балансу сил» після Вестфальського миру.
10. Віденська система міжнародних відносин, її відмінності від Вестфальської моделі світоустрою, основні чинники формування та принципи функціонування.
11. Еволюція Віденської системи міжнародних відносин, її роль у стабілізації міжнародних відносин в ХІХ – на початку ХХ ст.
12. Основні принципи і протиріччя Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин.
13. Зміст Версальсько-Вашингтонського світоустрою, його вплив на світовий розвиток у міжвоєнний період (20-30-ті рр. ХХ ст.).
14. Ялтинско-Потсдамська система міжнародних відносин: сутність, зміст, протиріччя.
15. Етапи еволюції Ялтинско-Потсдамської системи міжнародних відносин і уроки її функціонування.
16. Основні тенденції формування сучасної системи міжнародних відносин.
17. Розпад СРСР і його системні наслідки, вплив на міжнародні відносини.
18. Великі і регіональні держави в міжнародних відносинах: критерії визначення, статус, функції.
19. Глобалізація і її вплив на формування сучасної системи міжнародних відносин.
20. Основні тенденції сучасного світового розвитку.
21. Поява нових акторів сучасних міжнародних відносин, їх роль у світовому розвитку.
22. Еволюція інституціоналізації систем міжнародних відносин: етапи, уроки.
23. Еволюція міжнародних систем та міжнародні організації: етапи, тенденції, уроки.
24. Особливості політико-правового забезпечення функціонування міжнародних систем.
25. Стратегічне планування та програмування міжнародного розвитку: інституційні механізми,
26. пріоритетні напрями, форми і методи.
27. Цілі глобального розвитку ООН. Національні інструменти сприяння глобальному і регіональному розвитку.
28. Міжнародне, світове і глобальне суспільства.
29. Передумови формування глобального суспільства, його основні ознаки і рушійні сили розвитку.
30. Сутність, виникнення та розвиток глобального громадянського суспільства.
31. Інститути глобального громадянського суспільства.
32. Норми і цінності глобального громадянського суспільства. Глобальна етика.
33. Критика концепції глобального громадянського суспільства.
34. Особливості використання системного підходу до дослідження глобального розвитку.
35. Системний підхід до дослідження міжнародних відносин.
36. Прискорення суспільного розвитку на сучасному етапі. Можливі наслідки.
37. Особливості використання системного підходу до дослідження міжнародних відносин.

38. Причини специфіки використання системного підходу до дослідження міжнародних відносин.
39. Закономірності еволюції міжнародних порядків.
40. Визначити співвідношення між категоріями «міжнародний порядок» і «міжнародна система», «міжнародний порядок» і «світовий порядок»?
41. Як трансформується політичний простір в умовах глобалізації?
42. Визначте особливості сучасної світової політики.
43. Як трансформується принцип національного суверенітету в умовах глобалізації?
44. Яка структура світового політичного простору?
45. Визначити поняття хронотопу.
46. Коли виникає системність в міжнародних відносинах?
47. Коли виникає системність в міжнародних відносинах?
48. Формування нової політичної карти світу в контексті трансформації сучасного світоустрою.
49. Демократизація сучасного світу.
50. Сучасний глобальний світ.